

ลักษณะทั่วไปทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
ของบ้านปือนังกือเปาะและบ้านตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

3.1 ประวัติความเป็นมา

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2547: 350) ระบุว่า นราธิวาสเดิมเรียกเป็นภาษามลายูว่า เมอนารา หรือ เมอนารอ ชาวบ้านที่เป็นไทยพุทธออกเสียงบางนรา หรือบางนาค คำว่า เมอนารามาจาก คำว่า กัวลาเมอนารา (Kuala Memara) หมายถึง กระจิมไฟหรือหอคอยที่ปากน้ำ

สมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขณะนั้นหมู่บ้านเมอนาราขึ้นกับเมืองสายบุรี ต่อมา โอนหมู่บ้านนี้ไปขึ้นกับเมืองระแงะ ภายหลังหมู่บ้านเมอนาราเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นจึงย้ายศาลว่าการเมืองระแงะมาตั้ง ณ หมู่บ้านดังกล่าว

ยุคการปกครองแบบเทศาภิบาลได้ยกฐานะหมู่บ้านเมอนาราขึ้นเป็นเมืองนราธิวาส ชื่อเมืองนี้หมายถึงที่อยู่อันกว้างใหญ่ของประชาชน ต่อมาเมื่อมีการปกครองแบบจังหวัดแล้ว จึงจัดตั้ง นราธิวาสเป็นจังหวัด ส่วนเมืองระแงะลดฐานะเป็นเป็นอำเภอหนึ่งของนราธิวาส และเมืองสายบุรี เป็นเมืองอำเภอหนึ่งของปัตตานี

ขณะที่ข้อมูลสำนักงานจังหวัดนราธิวาส (2542: 1) ระบุว่า ในอดีตเมืองนราธิวาสเดิมมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่ง เรียกว่าอำเภอบางนรา ขึ้นอยู่กับเมืองสายบุรี ต่อมาได้โอนไปขึ้นกับเมืองระแงะซึ่งถือเป็นหัวเมืองสำคัญในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในยุคที่ยังมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นเมืองปัตตานี เมืองสายบุรี และเมืองระแงะ ซึ่งครั้งนั้นผู้ปกครองหัวเมืองต่างๆได้แข็งข้อ จึงได้มีรับสั่งให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ยกทัพหลวงมาบิณฑำเพื่อปราบปรามข้าศึกที่ยกเข้ามารุกรานพระราชอาณาเขตทางใต้ เมื่อข้าศึกแตกพ่ายหนีไปหมดแล้วจึงได้เสด็จไปประทับ ณ เมืองสงขลา แล้วได้มีรับสั่งออกไปถึงหัวเมืองมลายูทั้งหลาย ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นกับกรุงศรีอยุธยาแต่ก่อนให้อ่อนน้อมเหมือนดังเดิม พระยาไทรบุรี พระยาตรังกันฟูยอมอ่อนน้อมต่อมตนโดยดี แต่พระยาปัตตานีแข็งเมืองไม่ยอมอ่อนน้อม จึงได้รับสั่งให้ยกกองทัพลงไปตีเมืองปัตตานี เมื่อ พ.ศ.2332

เมื่อได้เมืองปัตตานีแล้วได้โปรดเกล้าพระราชทานตราตั้งให้พระยาสงขลา (บุญสุย) เป็นพระยาปัตตานีและให้อยู่ในความกำกับดูแลของเมืองสงขลาต่อไป และตั้งให้เป็นเมืองตรีขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์โดยตรง ระหว่างที่พระยาปัตตานี(ขวัญชัย)ถึงแก่กรรมลง ได้โปรดเกล้าให้นาย

พ่าย น้องชายพระยาปัตตานี (ขวัญชัย) ขึ้นว่าราชการเป็นพระยาปัตตานีและแต่งตั้งให้นายยิ้ม
 ช้าย บุตรพระยาปัตตานี (ขวัญชัย) เป็นหลวงสวัสดิภักดี ผู้ช่วยราชการเมืองปัตตานี และได้ย้าย
 ที่ว่าการเมืองปัตตานีจากบ้านมะนา(อ่าวนาเกลือ)ไปตั้งที่บ้านยามู ในระหว่างนั้นพวกเขาเห็นครีตนา
 วงศ์และพวกโมเซฟได้เริ่มก่อความสงบสุขของบ้านเมือง โดยคบคิดกันเข้าปล้นบ้านพระยา
 ปัตตานี(พ่าย)และบ้านหลวงสวัสดิภักดี (ยิ้มช้าย)ผู้ช่วยราชการเมืองปัตตานี แต่ได้ถูกตีถอยหนีไป
 หลบซ่อนตัวอยู่ที่ตำบลบ้านกะลาพอ เขตเมืองสายบุรี ขณะเดียวกันเมืองปัตตานีก็มีปัญหาโจร
 ูร้ายปล้นบ้านเรือนราษฎรจึงได้มีการแจ้งไปยังเมืองสงขลา ทำให้พระยาสงขลา (เถียนจ๋อง)
 ออกมาปราบปรามและจัดวางนโยบายจัดระเบียบการปกครองหัวเมืองปัตตานีเสียใหม่ในปี 2355
 โดยแบ่งปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ

1. เมืองปัตตานี
2. เมืองหนองจิก (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี)
3. เมืองยะหริ่ง (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี)
4. เมืองสายบุรี (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี)
5. เมืองระแงะ (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส)
6. เมืองยะลา (จังหวัดยะลาปัจจุบัน)
7. เมืองรามัน (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดยะลา)

โดยให้แต่ละหัวเมืองอยู่ในความรับผิดชอบของพระยาเมือง หรือเจ้าเมือง เจ้าเมืองบางคน
 แต่งตั้งจากชาวท้องถิ่นซึ่งมีเชื้อสายมลายู แต่บางคนแต่งตั้งจากเชื้อสายชาวพุทธ และโปรดเกล้า
 ให้พระยาอภัยสงครามและพระยาสงขลา (เถียนจ๋อง) เป็นผู้เชิญตราตั้งออกไปพระราชทานแก่เจ้า
 เมืองทั้ง 7 ตามรายชื่อที่จัดไว้ดังนี้

1. ตั้งให้ ตวนสุทรง เป็น พระยาปัตตานี
2. ตั้งให้ ตวนกะจิ เป็น พระยาหนองจิก
3. ตั้งให้ ตวนยาลอ เป็น พระยายะลา
4. ตั้งให้ ตวนหมาโล่ เป็น พระยารามัน
5. ตั้งให้ หนีเดะ เป็น พระยาระแงะ
6. ตั้งให้ หนีตะ เป็น พระยาสายบุรี
7. ตั้งให้ นายพ่าย เป็น พระยายะหริ่ง

และทั้ง 7 หัวเมืองนี้ให้ขึ้นตรงต่อเมืองสงขลา ในครั้งนั้นพระยาระแงะ(หนีเดะ)ตั้งบ้านเรือน
 ว่าราชการอยู่ที่ตำบลบ้านระแงะ ริมพรมแดนติดต่อกับเขตเมืองกลันตัน ซึ่งเป็นต้นทางที่จะไปยัง

โต๊ะโมะเหมืองทองคำ ส่วนพระยาสาयบุรี(หนิเดะ)ตั้งบ้านเรือนว่าราชการอยู่ที่ตำบลยี่งอ (อ.ยี่งอ ปัจจุบัน) ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระนังเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาปัตตานี (ตวนสุนหง) พระยาหนองจิก (ตวนกะจี) พระยายะลา (ตวนบางกอก) พระยาระแง (หนิเดะ) เจ้าเมืองทั้ง 4 ได้สมคบคิดกันเป็นกบฏขึ้นในแผ่นดิน โดยรวบรวมกำลังพลออกตีบ้านพระยายะหริ่ง(พาย) แล้วออกไปตีเมืองเทพาและเมืองจะนะ พระยาสงขลา (เถียนเส็ง) ทราบข่าวนี้จึงแจ้งไปยังกรุงเทพ สมเด็จพระนังเกล้าฯ จึงทรงโปรดเกล้าให้พระยาเพชรบุรียกทัพมาช่วยเมืองสงขลาปราบผู้ที่ร่วมคบคิดกันเป็นกบฏ พระยาระแง(หนิเดะ)หนีไปได้ พระยาเพชรบุรีและพระยาสงขลา (เถียนเส็ง) เห็นว่าระหว่างที่มีการสู้รบนั้น หนิบสู ชาวบ้านยะหริ่ง ซึ่งพระยายะหริ่งแต่งตั้งให้กรรมการเมืองยะหริ่ง ได้เป็นกำลังสำคัญจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาราชการเมืองระแงะสืบต่อจากพระยาระแง(หนิเดะ)ที่หนีไป และได้ย้ายที่ว่าการเมืองระแงะจากบ้านระแงะริมพรมแดนติดต่อกับเขตเมืองกลันตัน มาตั้งที่ว่าการราชการเสียใหม่ ณ ตำบลตันหยงมัส เขต หรืออำเภอระแงะในปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อพระยาระแง(หนิบสู)ถึงแก่กรรมจึงโปรดเกล้าแต่งตั้งให้ตวนโนะ บุตรพระยาระแง (หนิบสู)ว่าราชการเมืองระแงะแทน โดยมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีรัตนพิศาล ตั้งบ้านเรือนว่าราชการเมืองอยู่ที่เดิม และเมื่อปี พ.ศ.2434 ถึงกำหนดเวลาที่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการเข้าไปทูลเกล้าฯถวายพระเจ้าแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์ ในขณะนั้นคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงโปรดเกล้าพระราชทานสัญญาบัตรให้ ดังนี้

1. เจ้าเมืองปัตตานี เป็น พระยาวิชิตภักดี ศรีสุรวังษา รัตนชาติประเทศราช
2. เจ้าเมืองหนองจิก เป็น พระยาเพชรภิบาลนฤเบศร์ วาปีเขตรมูจรินทร์ นฤบดินทร์สวามีภักดี
3. เจ้าเมืองยะลา เป็น พระยาณรงฤทธิ์ ศรีประเทศวิเศษวังษา
4. เจ้าเมืองสาयบุรี เป็น พระยาสุริยสุนทรบวรภักดี ศรีมหารายามัตตาอัปดุลย์ วิบุลย์ขอบเขตร์ ประเทศมลายู
5. เจ้าเมืองรามัน เป็น พระยารัตนภักดี ศรีราชบดินทร์ สุรินทรวิวังษา
6. เจ้าเมืองยะหริ่ง เป็น พระยาพิพิธเสนามาตรธิบดี ศรีสุรสงคราม
7. เจ้าเมืองระแงะ เป็น พระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา

โดยพระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา วังษา (เต็งกูเงาะห์ หรือ ต่วนเงาะห์ ชัมชูดิน) ถือเป็นเจ้าเมืองระแงะคนสุดท้าย

ตามประวัติความเป็นมาของอำเภอระแงะ(2542:276) ระบุว่า ชุมชนในอำเภอระแงะ อาจมีมาแต่สมัยอยุธยา แต่ประวัติความเป็นมาของเมืองระแงะเพิ่มปรากฏในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ที่

ระบุว่า เมืองระแงะรวมอยู่กับเมืองปัตตานี ในรัชการสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าให้เมืองระแงะ เมืองเทพาและปัตตานี อยู่ในความกำกับดูแลของเมืองสงขลา สาเหตุเนื่องจากเมืองปัตตานีใหญ่กว่าเมืองสงขลาและเกิดใจผู้ร้ายชุกชุม ต่อมาสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าให้แยกปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง โปรดเกล้าให้พระยาอภัยสงครามและพระยาสงขลา (เถียนจ๋อง) ออกไปปักเขตแดนแยกเป็นเมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองรามัน เมืองยะลาและเมืองระแงะ

“ฝ่ายเหนือมีภูเขาขวางยาวไปทางตะวันออกตะวันตกเป็นเขตแดนปักหลักบ้าง มีต้นไม้ใหญ่บ้างเรียงไปจนจบคลองตรวบ ฝ่ายเหนือเป็นเขตเมืองสายบุรี ฝ่ายใต้เป็นเขตระแงะ ฝ่ายตะวันตกเขาลิหยอเป็นแดนลงมาแบ้งของปักหลักบ้าง ต้นไม้ใหญ่บ้าง มีสายห้วยน้ำตลอดขึ้นมาบ้านสุปะบ้านปะฆอหลอ ปักหลักบ้าง มีต้นไม้ใหญ่บ้าง มีเขาบ้าง เรียงไปจนถึงคลองตามะหัน ต่อพรมแดนเมืองสายบุรีฝ่ายตะวันออกคลองตรวบเป็นแดนตลอดขึ้นไปบ้านโต๊ะเตะ ปักหลักตั้งแต่บ้านโต๊ะเตะไปถึงพรุ สิ้นพรุเป็นลำห้วยเรียกว่า อาเหินหนอ เป็นคลองเขตแดนตลอดไปถึงตกหมกเหมืองทอง ฝ่ายตะวันออกต่อพรมแดนเมืองกลันตัน ฝ่ายใต้ไม่มีหลักลงไป ตะวันออกเฉียงใต้ตลอดไปปะโลมจาดคลองน้ำเมืองแปะตั้งแต่ตกหมกไปฝ่ายตะวันออกเฉียงใต้เป็นป่าดงใหญ่ตลอดไปไม่มีหลักไม่มีสำคัญ สิ้นเขตเมืองระแงะ”

ครั้นพระยาอภัยสงคราม และพระยาสงขลา (เถียนจ๋อง) ปักหลักแบ่งเขตแดนเสร็จแล้วจะตัวให้หนิเตะเป็นผู้รักษาราชการเมืองระแงะ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานตราตั้งให้หนิเตะเป็นพระยาระแงะ ซึ่งขณะนั้นพระยาระแงะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองระแงะ บริเวณริมพรมแดนเมืองกลันตัน และต้นทางที่จะไปเหมืองทอง

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาระแงะ(หนิเตะ) ร่วมกับพระยายะลา (ตวันบางกอก) พระยาหนองจิก (ตวันกะจิ) และพระยาปัตตานี (ตวันสุหลง) คิดกันเป็นกบฏขึ้น พระยาเพชรบุรีแม่ทัพและพระยาสงขลา (เถียนเส็ง) ยกไปปราบได้ประหารชีวิตพระยายะลา พระยาหนองจิก และพระยาปัตตานีเสียที่พรมแดนกลันตัน ส่วนพระยาระแงะ (หนิเตะ) หนีรอดไปได้ ต่อมาพระยานิบอสู (นิบงซู) ซึ่งเป็นชาวบางปู ช้างเมืองยริง (ยะหริ่ง) ได้เป็นผู้รักษาราชการเมืองระแงะ ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลตะหยงหนะ (ตันหยงมัส) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของบ้านพระยาระแงะ (หนิเตะ) ออกไปทางประมาณ 1 วันเดิมเท้า ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาระแงะ (ตวันบอสู หรือ นิบงซู) ถึงแก่กรรมลง โปรดเกล้าฯตั้งพระยาศิริรัตนพิศาล (ตวันโหนะ) บุตรพระยาระแงะ ((เต็งกูเงาะห์ หรือ ต่วนเงาะห์ ชัมชูดดิน หรือตวันบอสู) เป็นพระภูมามากดีศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา ผู้ว่าราชการเมืองระแงะ และตวันแตะน้องชายเป็นพระศิริรัตนพิศาล ผู้ช่วยราชการเมืองระแงะ

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2432 พระยาระแงะ (ตวันโหนะ)ถึงแก่กรรมลง ในขณะนั้นพระยาสุนทรานุรักษ์ (ชม ณ สงขลา) ผู้ช่วยราชการรักษา ราชการเมืองสงขลาให้ตั้งวันแห่งบุตรตวันสุทรงซึ่งเป็นพี่ต่างมารดา กับพระยาระแงะ (ตวันโหนะ) เป็นผู้รักษาราชการเมืองระแงะ ครั้งถึงปี พ.ศ.2434 ครบกำหนดที่หัวเมืองทั้ง 7 จะต้องนำต้นไม้ ทองต้นไม้เงินเครื่องราชบรรณาการเข้าทูลเกล้าฯ ตวันโหนะผู้รักษาราชการเมืองระแงะนำ ทูลเกล้าฯ ถวาย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานสัญญาบัตร ตั้งให้ตวันโหนะให้เป็น พระภูผาภักดีศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษาเป็นผู้ว่าราชการเมืองระแงะ ครั้นถึงวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2444 ทรงประกาศข้อบังคับสำหรับการปกครอง 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 ให้ยกเลิกการปกครอง แบบเก่าเสีย เพราะการแบ่งเขตและตำแหน่งหน้าที่ในหัวเมืองทั้ง 7 ยังสับสนก้ำก่ากัน โดยวาง ระเบียบแบบแผนของการปกครองและตำแหน่งหน้าที่ราชการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยให้เมืองทั้ง 7 คงเป็นเมืองอยู่ตามเดิม แต่ให้พระยาเมืองเป็นหัวหน้าปลัดยกกระบัตรเมือง และผู้ช่วยราชการงาน เมือง มีพนักงานตามสมควร ให้ขึ้นแก่ข้าหลวงใหญ่มณฑลนครศรีธรรมราช มีข้าหลวงใหญ่คอย ตรวจตราแนะนำราชการทั้งปวง เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับและปฏิบัติราชการตามท้องตรา กรุงเทพฯในสมัยนั้น ให้ยกเลิกประเพณีส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองเครื่องราชบรรณาการ ให้เก็บเข้า รัชูปการจากราชฎารเพื่อสร้างสาธารณูปโภคในท้องถิ่น

ต่อมาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2449 ได้มีพระบรมราชโองการให้รวบรวมหัวเมืองทั้ง 7 นี้ และตั้งขึ้นเป็นมณฑลปัตตานี และเมื่อปีพ.ศ.2450 ได้มีการย้ายเมืองระแงะอีกครั้ง กล่าวคือ ย้ายจากบ้านตำบลตันหยงมัสไปตั้งเมืองใหม่ที่บ้านมะนอรา ตำบลบางนาค และได้ใช้ชื่อใหม่ว่า เมืองบางนรา เมืองระแงะเดิมจึงเปลี่ยนฐานะเป็นอำเภอจนถึงปัจจุบัน

3.2 สภาพพื้นที่ทั่วไปของอำเภอระแงะ

อำเภอระแงะ(2547: 353) มาจากคำภาษามลายูว่า เลอะเคะ (legeh) หมายถึงต้นน้ำลำธาร ระแงะอยู่ใกล้ภูเขาจึงเป็นแหล่งต้นน้ำ โดยเฉพาะที่บ้านชิโป ต้นหยงมัสมีพันธุ์ลองกองขนาน แท้อยู่ที่นั่น

อำเภอระแงะตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเยื้องไปทางทิศตะวันตก และ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 22 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่มีพื้นที่จรดภูเขาตกและภูเขาแนวเว กล่าวคือ ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ จะมีเทือกเขาสันกาลาศิรีเป็นเส้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศมาเลเซีย โดยมีพื้นที่ประมาณ 395.581 ตารางกิโลเมตร มีลำน้ำสำคัญคือ ลำน้ำยะกรัง ไหลเลียบเชิงเขาด้านตะวันตกแล้ววกผ่านเขตอำเภอเยื้องออกไปออกแม่น้ำบางนรา ในเขตอำเภอเมือง

นราธิวาส นอกจากนี้ยังมีลำน้ำเล็กๆและคลองอีกหลายสาย เช่น คลองตันหยงมัส ซึ่งมีต้นกำเนิดจากภูเขาตกลและภูเขากระเว คลองบอยยอ และคลองไถกาแน เป็นคลองย่อยไหลมาบรรจบ มีความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร

สำหรับการคมนาคมทางบกในอำเภอระแงะระหว่างจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน จะใช้เส้นทางคมนาคมทางบกทางเดียว โดยมีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงชนบทระหว่างจังหวัดกับอำเภอ ได้แก่ทางหลวงสายนราธิวาส-ตันหยงมัส และสายตันหยงมัส-ยี่งอ

อำเภอระแงะมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อ.ยี่งอ

ทิศใต้ ติดกับ อ.จะแนะ

ทิศตะวันออก ติดกับ อ.เจาะไอร้อง

ทิศตะวันตก ติดกับ อ.สุคีริน

อำเภอระแงะแบ่งพื้นที่การปกครองแบ่งออกเป็น 7 ตำบล คือ ต.ตันหยงมัส ต.บาโงสะโต ต.ตันหยงลิมอ ต.มะรือโบตก ต.กาลิซา ต.เฉลิม และต.บองอ

รูปที่ 6 แผนที่อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

และเนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบจะอยู่ในเขตตำบลตันหยงมัส หมู่ 5 บ้านบือนังกือเปาะและตำบลตันหยงลิมอ หมู่ 7 บ้านตันหยงลิมอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส ในที่นี้จึงกล่าวเฉพาะหมู่บ้านในตำบลดังกล่าวเป็นหลักดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานตำบลตันหยงมัส

ตันหยงมัส เป็นภาษามลายู แปลว่า "แหลมทอง" ตันหยง หมายถึงที่นาซึ่งมีแหลมเล็กยื่นออกไปในหนองน้ำ ส่วนมัส แปลว่า "ทอง" ตำบลตันหยงมัส แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1.เทศบาลตำบลตันหยงมัส เดิมได้ประกาศจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2498 เล่ม 72 ตอน 74 และได้ประกาศเป็นยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2541 2.องค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงมัส จำนวน 7 หมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 22 คน คณะกรรมการบริหารจำนวน 7 คน

เทศบาลตันหยงมัส ตั้งอยู่บริเวณที่ว่าการอำเภอระแงะ ถนนระแงะมรรคา (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4055) เป็นถนนสายคู่ จ.นราธิวาส ระยะทาง 22 กิโลเมตร เทศบาลมีเนื้อที่ 16.258 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตตำบลตันหยงมัส

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.เมือง ยี่งอ

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบองอ อ.ระแงะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลตันหยงลิมอ อ.ระแงะ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลมะรือโบตกและตำบลบาโงสะโต อำเภอระ

แงะ

ตำบลตันหยงมัสแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน คือ

หมู่ 1 บ้านนูกะปายังและนูกะปูเย

หมู่ 2 บ้านร่อน

หมู่ 3 บ้านไทย

หมู่ 4 บ้านแกแม

หมู่ 5 บ้านบือนังกือเปาะ

หมู่ 6 บ้านบาโงอาแซ

หมู่ 7 บ้านตันหยงมัส

หมู่ 8 บ้านปูลาไซด์

ตำบลตันหยงมัสมีพื้นที่ทั้งหมด 45.62 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ดอน และที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่ลุ่มจะเป็นสวนยางพารา

3.3 บ้านบือนังกือเปาะหมู่ 5

3.3.1 ความเป็นมา

บือนังกือเปาะเป็นคำภาษามลายู "บือนัง"มีความหมายแปลว่า"ที่นา"ส่วนคำว่า"กือเปาะ"แปลว่า "ที่ราบลุ่ม" ดังนั้นอาชีพหลักของชาวบ้านส่วนใหญ่ที่นี้จึง ทำนา ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ รับจ้างและค้าขาย

"พื้นที่หมู่บ้านตอนที่ผมยังเด็กมีแต่สวนยางพาราและสวนผลไม้ ต่อมามีการตัดถนนผ่านเข้ามาในหมู่บ้านเป็นเส้นทางลัดเพื่อไปยังตัว อ.ระแงะ บ้านเรือนจึงตั้งอยู่บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่ง ขณะที่พื้นที่บริเวณหลังหมู่บ้านจะเป็นสวนยางพารา สวนลองกอง สวนทุเรียน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม บางส่วนอพยพมาจากสายบุรี และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันมาก่อน บางครอบครัวอาจสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองระแงะเก่า หากเปรียบเทียบกับหมู่บ้านตันหยงลิมอที่นี้เชื้อสายเจ้าเมืองเก่ามีไม่มากนัก"อิสมาแอ ตอรี ผู้ใหญ่บ้านบือนังกือเปาะ กล่าว(สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2549)

3.3.2 ลักษณะชุมชนปัจจุบันของหมู่บ้าน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านบือนังกือเปาะเป็นที่ราบต่ำ ด้านหลังติดกับเทือกเขาสันกาลาศีร์พื้นที่ราบเหมาะกับการเกษตรกรรม ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำสวนยางพารา ทำนา ค้าขายและทำสวนผลไม้ ส่วนลักษณะที่ตั้งของบ้านเรือนนั้นมักจะอยู่ตลอดสองข้างถนนและบางส่วนปลูกบ้านอยู่ในสวนยางกระจายไปทั้งตำบล และเนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้หมู่บ้านชาวไทยมุสลิมทั้งหมด เรือนส่วนใหญ่จึงเป็นบ้านไม้เก่ายกพื้นและบ้านปูนชั้นเดียวมีการต่อเติม ในหมู่บ้านแห่งนี้มีร้านน้ำชา 2 ร้าน ร้านแรกตั้งอยู่บริเวณใจกลางของหมู่บ้าน ส่วนร้านที่สองเปิดขายน้ำชาและขายของชำด้วยตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนตาดีกาตามปกติร้านน้ำชาในหมู่บ้านถือเป็นแหล่งพบปะที่สำคัญของชาวบ้านในช่วงเช้าทั้งก่อนและหลังออกไปกรีดยางโดยร้านน้ำชาจะเปิดบริการตลอดทั้งวันและปิดเวลาประมาณ 21.00 น. หลังจากชาวบ้านกลับจากการทำละหมาดมัฆริบเสร็จแล้ว

3.3.3 โครงสร้างทางด้านการปกครอง

ในระดับตำบลจะมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลและนายกอบต.เป็นผู้บริหารแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนในระดับหมู่บ้านประกอบด้วย

กำนัน หรือโต๊ะบือแน
 ผู้ใหญ่บ้าน หรือโต๊ะแนแบ
 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือโต๊ะสาราวะ
 โต๊ะอิหม่าม
 โต๊ะคอเตป
 โต๊ะบิหลัน และอุสตาซ

3.4 บ้านตันหยงลิมอ หมู่ 7

3.4.1 ความเป็นมา

ข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น(2548:1) ระบุว่า ตันหยงลิมอเป็นภาษามลายู มีความหมายถึงพิกุลห้าต้น "ตันหยง"แปลว่า "ตันพิกุล"ส่วนคำว่า"ลิมอ"แปลว่า "ห้า" แต่เดิมหมู่บ้านนี้มีชื่อว่า "ตันหยงจือลือมอ"

ขณะที่ โต๊ะอาเยาะกูเซ็ง คอคอ ผู้เฒ่ามุสลิมวัย 95 ปี ซึ่งเป็นคนเก่าแก่ในพื้นที่ (สัมภาษณ์ 23 มิถุนายน 2549) เล่าว่า หมู่บ้านตันหยงลิมอเดิมอยู่ทางทิศเหนือใกล้หมู่บ้านสุรปาเร๊ะ มีบ้านเพียง 5 หลังคาเรือน และในอดีตพื้นที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าไผ่รกชัฏหมู่บ้านนี้เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า "ตันหยงเคอร์ลิมอ" (tanjangjelima) ซึ่งหมายถึงแหลมทับทิม กล่าวคือ "ตันหยง"แปลว่า ที่นาที่มีแหลมยื่นออกไปในหนองน้ำ ส่วนเคอร์ลิมอ แปลว่า ทับทิม และปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวยังมียังมีต้นทับทิม ต้นกระท้อนและต้นพิกุลอยู่เหมือนเดิม

"พื้นที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน ไม่มีบ้านแม้แต่หลังเดียว เราเรียกกันว่าเขาชุด เนื่องจากมีการชุดภูเขาเพื่อสร้างทางรถไฟ ต่อมามีการอพยพของคนมุสลิมจากบ้านมะลวด บ้านจะเขะ เมืองสายบุรี แล้วก็ขยายครอบครัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ครั้งแรกมาครอบครัวเดียว ญาติพี่น้องก็ตามมาอยู่อีก ส่วนคนไทยพุทธที่บ้านทุ่งขมั้นตามมาทีหลัง เขาอพยพมาจากบ้านคอกควาย ต.แป้น เมืองสายบุรีเหมือนกัน เขาอยู่รวมกลุ่มเฉพาะไทยพุทธ แต่เรารู้จักและไปมาหาสู่กันตลอดนับถือเป็นญาติพี่น้อง"

คนพื้นที่เดิมจะอาศัยอยู่ใกล้หมู่บ้านสุรปาเร๊ะซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านตันหยงลิมอ ที่ตั้งหมู่บ้านแห่งนี้เคยเป็นวังเก่าของเจ้าเมืองระแงะคู่กันดินที่แสดงอาณาเขตยังมีอยู่

จนถึงปัจจุบัน หลายครอบครัวสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองระแงะเก่า มีบางส่วนที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองสายบุรี ทั้งสองเชื้อสายมักจะแต่งงานกัน โดยไม่แต่งงานกับคนชั้นสามัญเพื่อสืบทอดความเป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองเก่า กล่าวคือ หากผู้ที่มีเชื้อสายเจ้าเมืองเก่าที่เป็นชาย แต่งงานกับหญิงที่มีเชื้อสายด้วยกันบุตรที่ออกมาจะมีคำเรียกนำหน้าชื่อว่า ญู นิ ต่วน ดิ่งญู ตวนญู หรือโต๊ะญู ตามศักดิ์ของบิดามารดา แต่ถ้าฝ่ายหญิงข้ามไปแต่งงานกับชายที่มีสกุลต่ำกว่าบุตรจะไม่มีสิทธิใช้คำนำหน้าชื่อดังกล่าว

ปัจจุบันตำบลตันหยงลิมอมีทั้งหมด 1,253 ครัวเรือนและมีประชากรทั้งสิ้น 7,659 คน เฉพาะที่หมู่บ้านตันหยงลิมอหมู่ 7 มีจำนวนทั้งหมด 119 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรจำนวน 810 คน

3.4.2 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบางปอ อ.เมือง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบองอ อ.ระแงะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลจวบ อ.เจาะไอร้อง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลตันหยงมัส อ.ระแงะ

3.4.3 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลตันหยงลิมอ เป็นที่ราบต่ำเหมาะกับการเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ข้างถนนกระจายไปทั้งตำบล และประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำสวนยางพารา ทำนา และสวนผลไม้

3.4.5 จำนวนหมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านในตำบลตันหยงลิมอ มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน คือ

หมู่ 1 บ้านตาโล๊ะ-บ้านดามานุเว๊ะ

หมู่ 2 บ้านทุ่งขมื่น

หมู่ 3 บ้านตอหลัง

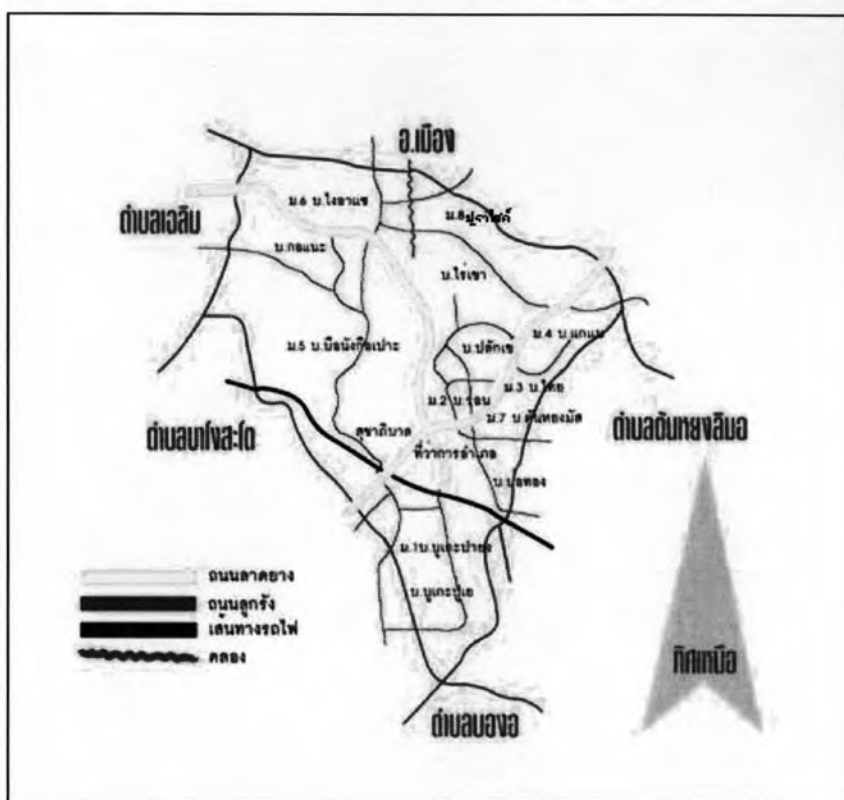
หมู่ 4 บ้านทุ่งเกร็ง

หมู่ 5 บ้านป่าไผ่

หมู่ 6 บ้านลูโบ๊ะดีแย

หมู่ 7 บ้านต้นหยงลิมอ

หมู่ 8 บ้านไอลปาเซร์

รูปที่ 7 แผนที่สังเขปตำบลต้นหยงมัสและตำบลต้นหยงลิมอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

3.4.5 การนับถือศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลต้นหยงมัสและตำบลต้นหยงลิมอ นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 90 และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 10 มีมัสยิดทั้งหมด 11 แห่งและมีวัดเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ หมู่ 1 มี 2 แห่ง มัสยิดตะโละและมัสยิดดามามูเวาะ หมู่ 2 มี 2 แห่ง มัสยิดบาโงบือราแงและมัสยิดบาโงแยะ หมู่ 6 มี 3 แห่ง มัสยิดดารูสมุกอโรบิน มัสยิดารูสซาราม มัสยิดบาโงสรายอ หมู่ 7 มี 2 แห่ง มัสยิดดารูลนิมะห์ มัสยิดต้นหยงลิมอ หมู่ 8 มี 2 แห่ง มัสยิดดารูนดินอิสลามและมัสยิดสะไลไอลปาเซ

3.4.6 โครงสร้างทางด้านการปกครอง

ในระดับตำบลจะมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลและมีนายไชเดน อาเวเต๊ะ เป็นนายกอบต. และมีรองนายกอบต. 2 คนคือ นายสวิง เทพพรและนายอับดุลกอดเอร์ ฮามิซาร์ ส่วน ปลัดอบต.คือ นายสันต์ มะตะเฮ รูปแบบการทำงานของอบต.ต้นหยงลิมอจะดูแลครอบคลุมทั้ง ตำบลในเรื่องระบบสาธารณูปโภคและกิจกรรมในหมู่บ้านต่างๆเป็นหลัก ส่วนในระดับตำบลนั้นจะมี มออบต. ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านทำหน้าที่ประสาน ขณะที่การปกครองในระดับหมู่บ้านจะมี กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อย

ตำบลต้นหยงลิมอมีนายไสว ศรีชัย ซึ่งเป็นชาวไทยพุทธหมู่ 4 บ้านทุ่งเกร็งได้รับการคัดเลือกให้เป็นกำนัน หรือที่ชาวไทยมุสลิมเรียกว่า“โต๊ะบือแน”และมี นายลาเต๊ะ กาลิม เป็น ผู้ใหญ่บ้าน หรือโต๊ะแนแบหมู่ 7 (ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์สังหารสองนาวิกโยธินขึ้นในหมู่บ้าน นายลาเต๊ะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยมีนายรอมือลี ตีง เป็นผู้ใหญ่บ้าน และหลังจากเกิดเหตุ นาย รอมือลี ได้หลบหนีออกไปจากหมู่บ้าน ทำให้นายลาเต๊ะต้องขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน แต่ในความเป็นจริงผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันแทบไม่มีบทบาทหรือได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเลย นอกจาก เป็นแค่ตัวแทนแจ้งข่าวสารจากราชการและนำมาประกาศให้ชาวบ้านรับทราบเท่านั้น เช่นเดียวกับ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือโต๊ะสาร์วาระทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายป้องกันและปราบปราม

3.5 ประเพณีสังคมวัฒนธรรม

สำหรับประเพณีชาวไทยมุสลิมของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมี ลักษณะเหมือนกัน โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมในเขตต.ต้นหยงมัส และต.ต้นหยงลิมอ อ.ระแงะ จ. นราธิวาส ประเพณีที่สำคัญๆของชาวบ้านในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะผูกพันกับวิถีชีวิตและหลักการ นับถือศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การเข้าสู่หนัด วันเมาลิด กวน อาซูรอ

ทั้งนี้ชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม มักตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มไม่ปะปน กับกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน มีส่วน น้อยที่อยู่ปะปนกันแต่ต่างคนต่างอยู่ ถ้าจำเป็นต้องอยู่ปะปนกันบ้าง การนับถือศาสนาต่างคนก็ ต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ไม่เบียดเบียนกัน มีอยู่บ้างไม่ลงรอยกันเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่อง เล็กน้อย สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่ในเขตอำเภอระแงะมี ลักษณะทางกายภาพเป็นป่าและภูเขาประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมด ชุมชนจึงรวมตัวกันอยู่ใน ท่ามกลางขุนเขา และจากจำนวนประชากรซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมร้อยละ 90

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ประเพณีสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จะถูกมองว่า เป็นสังคมปิด โดยเฉพาะบทบาทการเคลื่อนไหวของสตรีชาวมุสลิมที่สังคมภายนอกมองว่า ตกอยู่ภายใต้ภาวะบีบคั้นกดขี่ด้วยวัฒนธรรมที่มีศาสนาเป็นเครื่องกำกับ แต่มีฮัจญ์ มาหามะ (2549:233) ระบุว่า การที่ผู้หญิงรวมตัวกันเป็นแนวหน้าสกัดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนค่อนข้างสูงเสี่ยงกับความเข้าใจผิด เพราะอัลเลาะห์ได้ทรงสร้างมนุษย์ทั้งหญิงและชายโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือให้ทำหน้าที่เป็นบ่าวที่ดี ดังนั้นทั้งสองจะต้องเกื้อกูลและอุดหนุนระหว่างกัน เพื่อทำหน้าที่อันทรงเกียรตินี้ให้สมบูรณ์ที่สุด หากปราศจากหรือปฏิเสธเพศใดเพศหนึ่ง มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะบ่าวของอัลเลาะห์ได้อย่างสมบูรณ์

อัลเลาะห์ทรงตรัสต่อนหนึ่งไว้ ความว่า "พวกนางเป็นอาภรณ์สำหรับพวกท่านทั้งหลาย และพวกท่านทั้งหลายก็เป็นอาภรณ์สำหรับนาง"(อัลบะเกาะรอฮ์:187)

กล่าวคือ เสื้อผ้าอาภรณ์นอกเหนือจะสามารถปกปิดอวัยวะและสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกายแล้ว การสวมใส่เสื้อผ้าจะสะท้อนถึงรสนิยม บุคลิก อุปนิสัยใจคอ ตลอดจนจนเป็นการเสริมสร้างบารมีและการมีสง่าราศีของผู้สวมใส่อีกด้วย

อัลเลาะห์ผู้ทรงสร้างมนุษย์ทั้งเพศหญิงและเพศชาย และพระองค์เป็นผู้กำหนดแนวทางและศาสนบัญญัติแก่มนุษย์ คำสอนทุกคำสอนที่ปรากฏในศาสนาของอัลเลาะห์จึงเป็นคำสอนที่มาจากผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาสามารถเป็นคำสอนที่สอดคล้องกับสัญชาตญาณของมนุษย์ และเป็นคำสอนที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่ต้องฝ่าฝืน หรือขัดกับสามัญสำนึกของปวงชนทั่วไป อิสลามจึงมอบภารกิจหลักสำคัญแก่สตรีโดยคำนึงถึงความแตกต่างจากเพศชายด้านต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้าน สรีระ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือแม้กระทั่งช่วงต้นกำเนิดปฏิสนธิระหว่างไข่กับอสุจิ ดังนั้นอิสลามจึงกำหนดบทบาทของสตรีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของนางมากที่สุด คือ การให้การอบรมเลี้ยงดู ลูกในบ้าน และปรนนิบัติสามี โดยที่สามีเป็นฝ่ายให้สวัสดิการและให้ประกันยังชีพ ดังนั้นสตรีในฐานะภรรยา จะมีภาระหน้าที่ในการปรนนิบัติและเชื่อฟังสามีในสิ่งที่ดี ซึ่งอิสลามได้เน้นหนักเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

มีสตรีคนหนึ่งเข้าพบท่านนบีและกล่าวว่า "บรรดาผู้ชายสามารถออกญีฮาดได้ หากพวกเขาประสบชัยชนะ พวกเขาจะได้รับการตอบแทนมากมาย หากเขาพ่ายแพ้หรือเสียชีวิตในสมรภูมิ พวกเขาจะได้เข้าสวรรค์ด้วยผลบุญอันล้นพ้น ในขณะที่พวกเราไม่ได้รับผลบุญอันใดเลย"

ท่านนบีตอบว่า "จงบอกแก่สตรีทั้งหลายว่า การเชื่อฟังและปฏิบัติตามสามี และยอมรับสิทธิที่สามีพึงได้จากภรรยาสามารถทดแทนผลบุญของการญีฮาดได้ แต่น้อยคนนักในหมู่ของพวกนางจะสามารถปฏิบัติได้"(บันทึกโดย บัซซาร และญะบารอนี)

อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่สตรีเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม นางจึงเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสังคม การที่ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญและเน้นหนักให้นางมีหน้าที่ดูแลบรมลูกและปรนนิบัติสามีแต่ในบ้านนั้น มิได้หมายความว่านางจะถูกสกัดกั้นไม่ให้ออกจากบ้าน และไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา